Rogaland Revisjon IKS

EIERSKAPSFORVALTNING

HÅ KOMMUNE
OKTOBER 2013

INNHOLD

Denne rapportens målgrupper er kontrollutvalget, andre folkevalgte, eierrepresentanter, styrerepresentanter og administrasjonen i Hå kommune. Rapporten er et offentlig dokument og skal være tilgjengelig også for media og andre interesserte.

Behovene varierer, men her er en leserveiledning med to nivåer for hvor dypt rapporten kan behandles:

1. Innholdsfortegnelsen, sammendraget og høringsuttalelser
2. Hovedrapporten med innledning, faktabeskrivelse med vurderinger og anbefalinger, samt vedlegg

Innhold **3**

Sammendrag **4**

Høringsuttalelser **6**

Rapporten **8**

1 Innledning 9

1.1 Formål og problemstillinger 9

1.2 Kontrollkriterier og metode 9

2 Faktabeskrivelse og vurderinger 10

2.1 Oversikt over de enkelte selskaper 10

2.2 Eierskapsmelding 11

2.3 Eierrepresentantene og deres oppfølging av selskaper 18

Vedlegg **21**

SAMMENDRAG

Formålet med eierskapskontrollen er å se på hvordan kommunens eierinteresser i selskaper utøves, og om utøvingen er i tråd med kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Det ses på hvordan eierstyringen er forankret og hvordan det enkelte eierskap (selskap) følges opp rent praktisk. Arbeidsmetodene har bestått av en kombinasjon av intervjuer, spørreskjemaer og gjennomgang av dokumenter.

Hå kommune har eierandeler i totalt syv selskaper. Av disse er fire aksjeselskaper og tre interkommunale selskaper. Dette er bl.a. Lyse Energi AS, IVAR IKS og Jæren Industripartner AS. Kommunen har eierandeler i relativt få selskaper, men har eierandeler i to av de mest toneangivende selskapene i distriktet, Lyse og IVAR. Kommunens eierandeler eller innflytelse er ellers begrenset isolert sett. I tillegg har kommunen to kommunale foretak og er med i en rekke samarbeid, foreninger og stiftelser. Foreninger og stiftelser er selveide, og eierstyring kan da i prinsippet ikke foretas.

Hå kommune har ikke eierskapsmelding, men er i gang med utarbeidelsen. Etter planen skal saken om eierskapsmelding legges frem politisk høsten 2013. Administrasjonen antar at kommunen vil bruke malen for eierskapsmelding til de mellomstore kommunene i den interkommunale eierskapsgruppen i Sør-Rogaland, hvor Hå er medlem. Eierskapsmeldingen vil i så fall få med både motiver for eierskap, prinsipper for godt eierskap (overordnede eierstrategier) og regler for eierstyringen (kjøreregler), samt en presentasjon av kommunens selskaper. Vi anbefaler kommunen å påse at eierskapsmeldingen blir i tråd med KS anbefalingen om eierskapsmelding og at den vedtas i kommunestyret for å skape forankring. På den måten skaper en større bevissthet om hvilke formål kommunen har med sine selskaper.

Spesifikke eierstrategier er utarbeidet for Lyse Energi AS, IVAR IKS, og Rogaland Revisjon IKS. Kommunen kan vurdere å arbeide med utvikling av spesifikke eierstrategier for flere av kommunens selskaper, dette gjelder fortrinnsvis Jæren Industripartner AS. I de andre selskapene har kommunen små eierander. Spesifikke eierstrategier omfatter alle eierne, og initiativet vil gjerne komme fra de største eierne. Kommunen arbeider med spesifikk eierstrategi for det kommunale foretaket Jæren Everk KF.

Det er praksis i kommunen å legge frem politiske saker ved viktige endringer i eierskapsforvaltningen. På den måten skapes forankring i formannskapet/kommunestyret. Vi har tatt ut en oversikt over saker angående eierskapsforvaltning som har vært presentert i formannskapet og kommunestyret de tre siste årene. Dette fremkommer av vedlegg til rapporten. Oversikten bekrefter nevnte praksis.

Kommunen har et hefte med oversikt over representanter i styrer, råd og utvalg for perioden 2011-2015. I oversikten kan en finne opplysninger om eierrepresentanter i kommunens aksje- og interkommunale selskaper. En finner derimot ikke opplysninger

om kommunens styrerepresentanter i nevnte selskaper. I de tilfellene hvor det har skjedd endringer i etterkant av vedtaket – eksempelvis eierrepresentant for IVAR IKS – er ikke oversikten oppdatert. Selskapsnoten i årsregnskapet 2012 som viser oversikt over kommunes aksjer og andeler per 31.12.12, inneholder enkelte mangler. Ett selskap er ikke inkludert i noten, og det er oppgitt feil andel for ett selskap. Vi anbefaler kommunen å oppdatere selskapsnoten i årsregnskapet slik at opplysninger om selskapene blir fullstendige og korrekte, og til enhver tid ha oversikt over kommunens selskaper samt dens eier- og styrerepresentanter.

Det som mottas av kommunen fra selskapene når det gjelder årsberetninger, årsregnskaper, årsbudsjetter, økonomiplaner o.l. skal lagres i kommunens arkiv per selskap. Papirer som mottas av ordfører, som f.eks. møteinnkallinger i forbindelse med eiermøter o.l., skal også lagres i arkivet. Våre undersøkelser og intervjuer viser at disse «muntlige» rutinene ikke alltid blir praktisert. Vi anbefaler kommunen å utarbeide skriftlige rutiner for arkivering av selskapsinformasjon. Kommunen kan også vurdere å utarbeide en egen side på kommunens nettsider hvor nyheter om kommunens selskaper presenteres. Her kan det også være lenke til selskapenes nettsider. Slike nettsider vil bedre informasjonen om kommunens eierskap og selskaper, og det vil bli lettere tilgjengelig for offentligheten og kommunens representanter i selskapene.

Kommunen arrangerte et eget generelt opplegg for opplæring av folkevalgte etter valget i 2011. De folkevalgte hadde også tilbud om å delta i Stavanger kommunes program. Det er viktig at de folkevalgte får innsikt i ulike roller man innehar, både som folkevalgt og som styremedlem og eierrepresentant. Ordningen bør være obligatorisk for kommunens eierrepresentanter og styremedlemmer. Vi anbefaler at kommunens eierskapsmelding - når den er vedtatt i kommunestyret - gjennomgås i forbindelse med opplæringen slik at den forankres.

Vi har inntrykk av at eierrepresentantens oppfølging av selskapet avhenger av selskapets størrelse og viktighet for kommunen – og dernest størrelsen på kommunens eierandel.

Våre anbefalinger til kommunen oppsummeres under.

- Utarbeide en eierskapsmelding som er i tråd med KS anbefalingen og som vedtas i kommunestyret. Gjennomgå kommunens eierskapsmelding som en del av den obligatoriske folkevalgtopplæringen.
- Utarbeide skriftlige rutiner for arkivering av selskapsinformasjon.
- Oppdatere selskapsnoten, og til enhver tid ha oversikt over kommunens selskaper samt dens eier- og styrerepresentanter.

HØRINGSUTTALELSER

Vi mottok rådmannens kommentarer 11.10.13.

0Rapporten er oversiktlig og lettlest. Den er forankret i **anbefalinger** fra KS. Det er viktig å understreke at det er **anbefalinger** KS her gir.

I hovedsak vil rådmannen slutte seg til konklusjonene; eierselskapsmelding skal lages og rutiner kan alltid forbedres. Når det er sagt, må rådmannen få tilføye at i en kommune som Hå - med få eierposisjoner - er det spørsmål om hvor mange eierstyringsrutiner som er nødvendige - sett i forhold til andre behov for ressurser. En del kommuner har brukt relativt mye administrative ressurser til dette, og søker nå å forenkle arbeidet. Rådmannen følger dette arbeidet og forsøker å utforme forslag til en enkel, overbyggende eierskapsmelding som kommunestyret i Hå vil få til behandling.

Når det gjelder anbefalingene i rapporten for øvrig vil rådmannen få kommentere disse slik:

- Rådmannen mener det må legges til grunn at det er kompetente personer som velges til kommunestyrene og at disse igjen velger kompetente personer til ulike verv. Det er etter rådmannens syn ikke naturlig å ta som utgangspunkt at det bør være obligatoriske opplæringer for folkevalgte, opplæring er noe de folkevalgte evt. selv melder behov for.
- I rapporten anbefales skriftlige rutiner for arkivering av selskapsinformasjon. Arkivforskriften § 3-19 regulerer bl.a. arkivering av den type dokumenter revisjonen omtaler. Hå kommune har skriftlig arkivplan, utarbeidet i samarbeid med IKA (Interkommunalt Arkiv) og utformet i samsvar med forskriftenes regler. Kommunene har bare plikt til å arkivere dokument som brukes i saksbehandlingen. Arkivbegrensning står sentralt i Arkivforskriften. Enkelt sagt er det dokumentutsteder som har arkiveringsplikten. Dobbeltarkivering skal søkes redusert fordi offentlige arkiver vokser sterkt.
- I rapporten anbefales det til en hver tid å ha oversikt over selskaper og eier- og styrerepresentanter. Kommunen vil lage en rutine for løpende oppdatering av oversikter.
- I rapporten påpekes det at det i «selskapsnoten» er utelatt ett selskap og oppgitt feil eierandel på ett annet.

Rådmannen antar at det er IKA revisjonen mener er utelatt. «Selskapsnotens» tittel er «Aksjer og andeler **oppført som anleggsmidler»,** jf. forskrifter om årsregnskap § 5. I balansen under anleggsmidler er det ikke oppført verdi på kommunens andeler i IKA. Derfor er heller ikke IKA nevnt i denne noten. Vi har undersøkt med flere andre medlemskommuner i IKA som har samme praksis som Hå.

Organisasjoner som trer inn i IKA betaler ikke inn andelskapital. Hå kommune har vært medlem fra før 2001 da IKA ble omgjort til IKS. Vi antar at Hå ikke har innbetalt andelsinnskudd før dette. Vi vil (i samarbeid med IKA) foreta en undersøkelse av eldre regnskap. Ved regnskapsavslutningen 2013 vil administrasjonen komme tilbake til evt. balanseføring og noteføring av IKA-andelene.

I rapporten vises det til at det i «selskapsnoten» oppgis feil verdi på et selskap. Det er antagelig IVAR det siktes til, der vi i «selskapsnoten» på en og samme linje uheldigvis har oppgitt eierandelen til Hå til både 5,457 % (korrekt) og til fjorårets tall 5,63 %, manglende oppdatering). I «garantinoten» har vi også oppført eierandelen i IVAR til 5,457 %. Revisjonen oppgir Hås eierandel til 5,63 %. Dette var Hås eierandel før Strand kommune ble opptatt som medlem i IVAR.

RAPPORTEN

1 INNLEDNING

1.1 FORMÅL OG PROBLEMSTILLINGER

Formålet med eierskapskontrollen er å se på hvordan kommunens eierinteresser i selskaper utøves, og om utøvingen er i tråd med kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Det ses på hvordan eierstyringen er forankret og hvordan det enkelte eierskap (selskap) følges opp rent praktisk.

Det fremgår av kontrollutvalgets bestilling at følgende problemstillinger skal besvares:

- Har kommunen etablert tydelige føringer for sine eierskap (selskaper)?
- Har kommunen etablert hensiktsmessige regler og rutiner for eierskapsoppfølgingen?
    - Herunder føringer og rapporteringer mellom kommunestyret og eierrepresentantene.
- Forvaltes kommunens eierskap i tråd med de etablerte regler og rutiner?

Bakgrunnen for selskapskontrollen er kommunens plan for selskapskontroll som prioriterer en obligatorisk eierskapskontroll. Slik eierskapskontroll følger av kommunelovens § 77.5.

1.2 KONTROLLKRITERIER OG METODE

Kontrollkriterier er elementer som inneholder krav eller forventninger, og som vi bruker for å vurdere funnene i våre undersøkelser. Kriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området, f.eks. lovverk og politiske vedtak.

Ved denne eierskapskontrollen er det tatt utgangspunkt i følgende kilder:

- Kommunens saker og vedtak om eierskap og eierstrategier
- KS Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunale selskaper

Metodisk er det benyttet intervjuer, spørreskjemaer og dokumentgransking. En nærmere omtale av kriterier, metode og kildehenvisninger ligger i rapportens vedlegg.

Vår samlete vurdering er at metodebruk og kildetilfang har gitt et tilstrekkelig grunnlag til å besvare kontrollens formål og de problemstillinger kontrollutvalget vedtok.

2 FAKTABESKRIVELSE OG VURDERINGER

2.1 OVERSIKT OVER DE ENKELTE SELSKAPER

SELSKAPER DER KOMMUNEN HAR EIERANDELER 2012/2013

Tabell 1 Oversikt over selskaper hvor Hå kommune har eierandeler

Selskap	Eierandel
Aksjeselskaper	
Lyse Energi AS	3,78 %
Fjord Norge AS	0,10 %
Jæren Industripartner AS	33,33 %
Måltidets Hus AS	0,71 %
Interkommunale selskaper	
Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS	6,03 %
IVAR IKS	5,63 %
Rogaland Revisjon IKS	4,16 %

Hå kommune har eierandeler i totalt 7 selskaper. Av disse er 4 aksjeselskaper og 3 interkommunale selskaper. I tillegg har kommunen to kommunale foretak og er med i en rekke samarbeid, foreninger og stiftelser. For oversikt, vises det til vedlegg.

Tabellen viser at kommunen har eierandeler i noen viktige selskaper i distriktet, men at deres eierandel eller innflytelse er begrenset isolert sett. Rapporten dreier seg i hovedsak om aksjeselskaper og interkommunale selskaper kommunen har eierandeler i, og eierrepresentantenes oppfølging av selskapene. I vedlegg er det en oversikt over selskapene, med opplysninger om eierrepresentant, samt driftsinntekt og eiendeler 2012 (2011 for enkelte selskaper).

Lyse Energi AS har som formål å skape verdier for kundene, eierne og samfunnet, samt å sørge for en sikker og rasjonell energiforsyning til selskapets kunder. Lyse Energi er eid av 16 kommuner i Rogaland, hvor Hå har en eierandel på 3,78 %. IVAR IKS har som formål å anlegge og drive kommunaltekniske fellesanlegg for vann, avløp og renovasjon. Selskapets visjon er å sikre regionen markedets mest konkurransedyktige vann-, avløps-, og renovasjonstjenester. IVAR eies av 12 kommuner i Rogaland, hvor Hå har en eierandel på 5,63 %. Jæren Industripartner AS sitt formål er å tilby program for avklaring, utvikling og vedlikehold av kompetansen hos arbeidssøkere og tiltaksansatte med spesielle behov gjennom næringsvirksomhet. Selskapet er eiet av de tre Jær-kommunene Hå, Klepp og Time med en eierandel på 33,33 % hver.

2.2 EIERSKAPSMELDING

GENERELT OM EIERSKAPSMELDING

Eierstyring innebærer at eier av selskapet fokuserer på rollen som (offentlig) eier, og betydningen av å utøve en aktiv og langsiktig eierstrategi. Ved å sette klare mål for hensikten med eierskapet, gis styret tydelige styringssignaler. Aktiv og langsiktig eierstyring, med klart uttrykte forventninger om resultatoppnåelse og ambisjoner, krever at kommunen har definerte prinsipper for godt eierskap.

Hå kommune har ikke eierskapsmelding. I 2008 (08.05.2008 sak 19/08) ble det lagt frem en sak i kommunestyret angående eierandeler og selskapsstrategi. I saken fremgår det at: «*Kommunen må ha et aktivt forhold til sine eierinteresser og forvalte disse ut fra et helhetlig syn.*» Det fremgår videre av saken at: «*Når det gjelder de aktuelle interessene Hå kommune nå har, er det rådmannens oppfatning at det på nåværende tidspunkt – ut fra Hå kommunes ståsted – ikke er grunn til å ta spesielle initiativ vedrørende disse. Administrasjonen vil kunne legge fram mer detaljerte saker vedrørende utvalgte selskap og mer detaljert strategi for Hå kommunes eierinteresser i det enkelte selskap, dersom det skulle være ønske om det.*» Den aktuelle saken er lagt i vedlegg.

Kommunen er i gang med å utarbeide eierskapsmelding, og etter planen skal saken om eierskapsmelding legges frem politisk høsten 2013. Administrasjonen antar at kommunen vil bruke malen for eierskapsmelding til de mellomstore kommunene i eierskapsgruppen. Den interkommunale eierskapsgruppen er nærmere omtalt senere i rapporten.

Figur 1 Oppbygging av eierskapsmelding (kommunene i den interkommunale eierskapsgruppen)

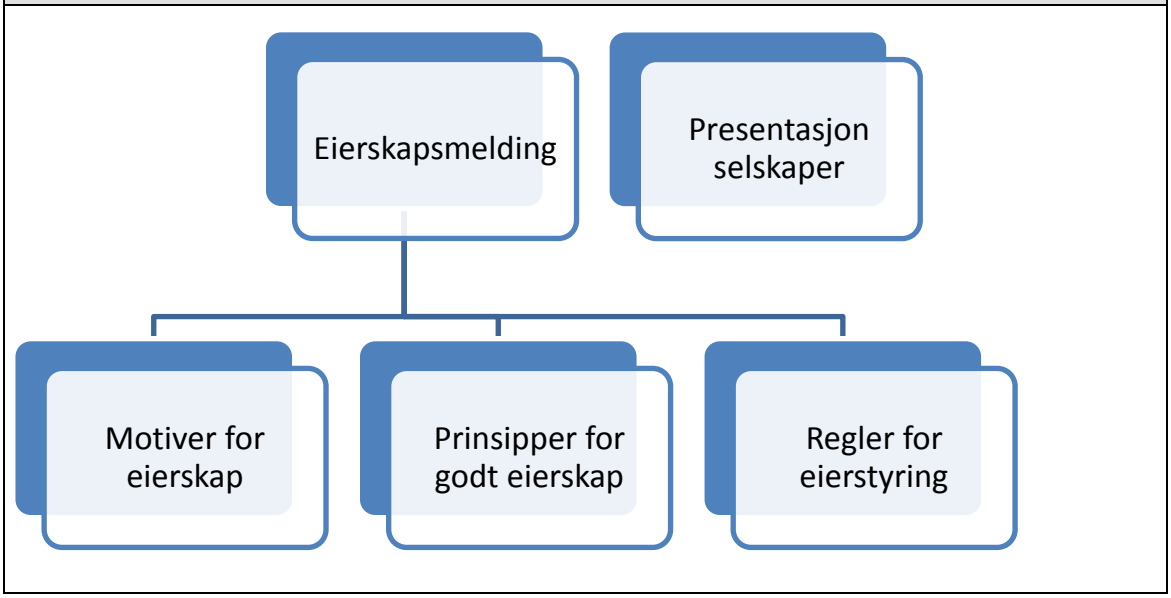

Eierskapsmeldingen til kommunene i den interkommunale eierskapsgruppen består av to deler:

- Del I presenterer de ulike selskapsformene som kommunen kan ta i bruk, og kommunens vedtatte prinsipper i eierstyringen av selskapene.
- Del II presenterer de enkelte selskapene i konsernstrukturen.

Del I har med motiver for eierskap, prinsipper for godt eierskap (overordnede eierstrategier) og regler for eierstyringen (kjøreregler). Kjøreregler tar for seg rolleavklaringer, utøvelse av eierstyringen samt rapportering og drøfting av eierstrategien i kommunestyrets eiermøte.

Våre vurderinger av status eierskapsmelding
KS anbefaling om eierstyring, selskapsledelse og kontroll nr. 2 om utarbeidelse av eierskapsmelding sier at: «*Kommuner skal foreta en politisk gjennomgang av virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter eller interkommunale organer gjennom utarbeidelse av en eierskapsmelding».* Vi *anbefaler kommunen å utarbeide en eierskapsmelding som er i tråd med KS anbefalingen og som vedtas i kommunestyret for å skape forankring.* Ved å utarbeide eierskapsmelding skaper en større bevissthet om hvilke formål kommunen har med sine selskaper.

KOMMUNENS FORMÅL MED SELSKAPENE

De viktigste selskapsdannelsene er et resultat av en fellessatsing. Etableringen av Lyse Energi AS og IVAS IKS skjedde eksempelvis på bakgrunn av initiativ fra mange kommuner.

Malen for eierskapsmelding utviklet av den interkommunale eierskapsgruppen tar for seg fem ulike motiver for selskapsdannelse.

Tabell 2 Motiver for selskapsdannelse

Motiver for eierskap (kommunale selskaper):
- finansielt motivert (økonomisk utbytte)
- politisk motivert (posisjonere kommunen/regionen)
- effektivisering av tjenesteproduksjonen (fellesløsninger)
- samfunnsøkonomisk motivert (samfunnsøkonomiske resultater)
- regionalpolitisk motivert (posisjonere kommunen/regionen og utløse statlige midler)

Ofte vil det ligge flere motiver til grunn for at kommunen etablerer et foretak eller selskap, eller går inn som medeier eller deltaker sammen med andre. Kommunen har per i dag ingen eierandeler i selskaper som er rent finansielt motivert. Eierandeler i Lyse Energi AS kan kategoriseres som både finansielt- og samfunnsøkonomisk motivert. Vi har i vedlegg tatt med en oversikt over motiver for selskapsdannelse og begrunnelse for valg av selskapsform. Kommunens eierandeler i Fjord Norge AS og Måltidets Hus AS er svært begrenset – henholdsvis 0,1 % og 0,71 %. Disse selskapene blir ikke prioritert i kommunen og ordfører har ikke møtt på generalforsamling eller sendt noen andre. Av den grunn er ikke disse selskapene inkludert i oversikten. Alle selskapene

kommunen har eierandeler i, har flere eiere. Selskapenes formål (formålsparagrafer i vedtekter/selskapsavtaler) vil være felles for alle eierne.

SELSKAPSFORMER

Oversikten nedenfor viser hvordan kommunen kan velge å organisere sin egen virksomhet. Organiseringen øverst gjelder kommunen som «eneeier», mens organiseringen nederst omfatter flere kommuner eller eiere.

Figur 2 Kommunal virksomhetsorganisering
Kilde: Agendum strategi og ledelse AS (redigert)

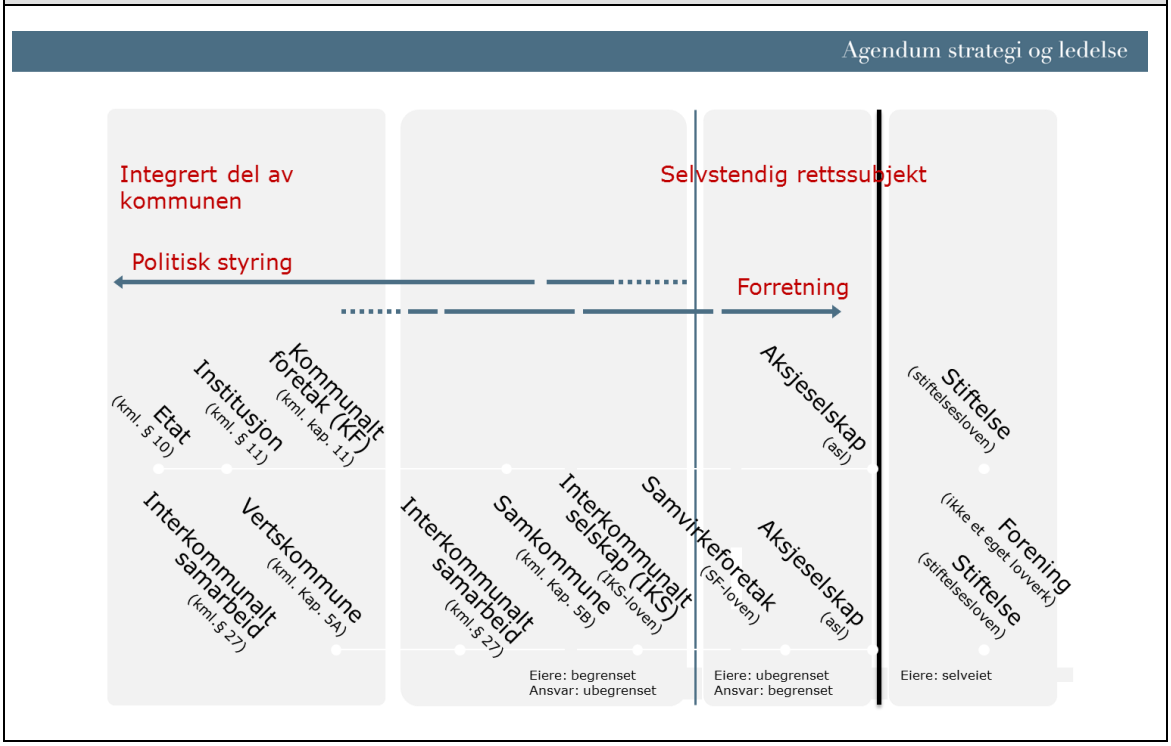

Aksjeselskapsformen kan anses godt tilpasset for virksomheter som opererer i et marked med risiko- og konkurranseeksponering. Selskapsformen er dessuten lovkrav /anbefaling for arbeidsmarkedsbedrifter.

IKS-formen kan anses godt tilpasset for virksomheter som håndterer kommunale oppgaver i egenregi for eierne (deltakerne), og der det ellers ikke er aktuelt med fortjeneste/utbytte.

Hå kommune har to kommunale foretak, Jæren Everk og Sirevåg Havn. Kommunale foretak er en del av kommunen som rettssubjekt, og er formelt sett utenfor rekkevidden av selskapskontroll iht. lovreglene. Ved kommunale foretak vil kontrollutvalget ha samme ansvar og myndighet som overfor andre deler av kommunens egen forvaltning. Hele kommunestyret utgjør eierorganet for kommunale foretak. Foretakenes styrer er følgelig direkte underordnet kommunestyret.

Enkelte kommuner har sett det hensiktsmessig å rendyrke «eierrollen» overfor sine kommunale foretak. De har derfor utarbeidet eierstrategier for disse som et ledd i profesjonaliseringen av sin eierrolle. Hå kommune arbeider med spesifikk eierstrategi for Jæren Everk KF.

Hå er med i en rekke samarbeid, foreninger og stiftelser. Foreninger og stiftelser er selveide og eierstyring kan i prinsippet ikke foretas. Kommunen er med i tre stiftelser. Det er ikke her vedtektsført muligheter for innsyn. I vedtektene kan det bestemmes at stiftelsen skal ha andre organer enn styre og daglig leder, jf. stiftelseslovens § 36. Her står det bl.a. at disse organene kan få tildelt myndighet til å velge/avsette styremedlemmer, føre tilsyn eller beslutte gransking av stiftelsen.

I det videre tar vi for oss aksjeselskaper og interkommunale selskaper. Det er særlig for disse selskapsformene at eierstyring er aktuelt. Kommunen har eierinteresser i fire aksjeselskaper og tre interkommunale selskaper. Oversikt over disse selskapene er tatt med foran i punkt 2.1.

GENERELLE (OVERORDNEDE) EIERSTRATEGIER

Generelle eierstrategier kan være egne utarbeidede eierstrategier, men hvor det gjerne er tatt utgangspunkt i statens eierstrategier, etter hvert også med innslag fra KS Eierforum[1] sine anbefalinger. I de generelle eierstrategier vil kommunene kunne ha utarbeidet nærmere bestemmelser om hvem som kan sitte i styrende organer for selskaper (selskapenes styrer), krav til styrets arbeid, generelle mål- og resultatkrav til kommunens selskaper, vurdering av om kommunen skal gå inn som eier i andre selskaper eller selge seg ut av selskaper.

Hå kommune vil i sin eierskapsmelding legge seg på de samme overordnede eierstrategier som er utviklet i den interkommunale eierskapsgruppen. Disse eierstrategiene er utviklet av Stavanger, Sandnes, Sola og Randaberg kommuner, hvor det det ble tatt utgangspunkt i statens eierstrategier[2] . Samarbeidet er formalisert gjennom en administrativ regional eierskapsgruppe som ble opprettet i 2008. [3] Eierskapsgruppen er siden utvidet, og består nå av kommunene Stavanger, Sandnes, Sola, Randaberg, Time, Klepp, Gjesdal og Hå, samt Rogaland fylkeskommune. Hå kommune har vært medlem i den interkommunale eierskapsgruppen siden sommeren 2010.

Rådmannen har et løpende samarbeid med rådmennene i de øvrige eierkommunene i eierskapsgruppen, hvor blant annet spørsmål angående eierskap og eventuelt eierskapsgruppen blir diskutert. Administrasjonen deltar i eierskapsgruppen og samarbeider med de andre gruppemedlemmene. Internt i kommunen har rådmannen og administrasjonen et løpende samarbeid om eierskapsspørsmålene. Det er ikke faste, avtalte

[1] KS Eierforum kom med sin anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunale selskaper første gang i 2009. Siste versjon er fra 2011.
[2] Overordnede eierstrategier er felles for deltakerne i eierskapsgruppen, men det kan være enkelte mindre ulikheter.
[3] Det er ikke utarbeidet noe mandat eller retningslinjer for arbeidsgruppen. Arbeidsgruppens saker er felles.

eierskapsmøter. Samarbeidet legger til rette for en koordinert eieroppfølging av selskaper med flere eiere, og bidrar til kompetanseoverføring knyttet til prinsipper og retningslinjer for deltakernes eierstyring. Den administrative eierskapsgruppen utarbeider også forslag til felles eierstrategier for selskap som kommunene og fylket eier sammen. Forslagene utarbeides i samråd med selskapene.

Spesifikke eierstrategier er utarbeidet for Lyse Energi AS (vedtatt i kommunestyret 12.05.11), IVAR IKS (vedtatt i kommunestyret 18.10.12) og Rogaland Revisjon IKS (vedtatt i kommunestyret 18. 10. 2012). Disse eierstrategiene er felles for de kommunale eierne.

Overordnede eierstrategier i den interkommunale eierskapsgruppen

Tabell 3 Overordnede eierstrategier – den interkommunale eierskapsgruppen

Krav rettet mot eier
1. Det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap.
2. Før en mulig selskapsdannelse skal det analyseres hva eier ønsker oppnådd ved å opprette et selskap fremfor en mer tradisjonell etatsorganisering. Tilsvarende analyse bør gjøres ved utarbeiding av eierstrategi.
3. Eier skal fremme sine interesser gjennom generalforsamling og representantskap.
4. Eier gir klare mål for selskapet. Styret er ansvarlig for realisering av målene.
5. Eiermelding utarbeides om kommunens samlede eierskap.
6. Styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart.

Krav rettet mot selskapet
7. Selskapet skal være bevisst sitt samfunnsansvar.
8. Eierne skal likebehandles.
9. Selskapets åpningsbalanse skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon.
10. Styret skal, overfor daglig leder, på uavhengig grunnlag ha en aktiv rolle med henhold til service, kontroll, strategi og ressurssituasjon.

Merknad: De overordnede eierstrategier er nærmere utdypet i kommunenes eierskapsmelding.

Overordnede eierstrategier er gjeldende for kommunenes eierrepresentanter og styrerepresentanter, som forutsettes å være kjent med disse.

Våre vurderinger av kommunens overordnede eierstrategier
Kommunen har ikke utarbeidet overordnede eierstrategier, men dette vil gjøres i forbindelse med eierskapsmeldingen som legges frem politisk høsten 2013. En vil her legges seg på de samme overordnede eierstrategier som de andre kommunene i eierskapsgruppen. Eierstrategiene som er utviklet i den interkommunale eierskapsgruppen anses å være allmenngyldige. Spesifikke eierstrategier er utarbeidet for tre av kommunens selskaper. Av de resterende selskapene kommunen har eierandeler i er det mest sannsynlig kun av interesse for kommunen å utvikle spesifikke eierstrategier for Jæren Industripartner AS. Et slikt arbeid vil omfatte alle eierne. Kommunen arbeider med spesifikk eierstrategi for det kommunale foretaket Jæren Everk KF.

REGLER FOR EIERSTYRINGEN

Regler for eierstyringen gjelder hvordan de politisk valgte representantene i eierorganet skaffer råd og avklaring i forkant av møter i eierorganene. Det omfatter også rapportering av eierstyringen. Kommunen har ikke skriftlige regler for eierstyringen. Slike regler vil bli laget i forbindelse med eierskapsmeldingen.

Kommunen har ikke utarbeidet skriftlige regler for eierstyringen.

Vi tar nedenfor med hvilke regler for eierstyringen som er utarbeidet av kommunene i den interkommunale eierskapsgruppen (og som Hå sannsynligvis vil legge seg på).

Kjøreregler - arbeidsformer for politisk og administrativ utøvelse av eierstyring.
I eierskapsmeldingen til den interkommunale eierskapsgruppen presiseres **rollene** til eierorganer og styrene. De valgte eierrepresentantene skal ivareta kommunens interesser gjennom en aktiv deltakelse i selskapenes **eierorgan**. I **styrene** løses oppgaver til beste for selskapets utvikling og i samsvar med styreinstruks.

Nærmere regler for eierstyringen:

- I de tilfeller hvor det er mer enn én representant valgt av kommunestyret, skal det utpekes en fraksjonsleder som har særlig ansvar for koordinering i forkant av eiermøter i selskapet.
- I enkeltsaker av prinsipiell eller av stor betydning kan kommunestyret og/eller formannskapet instruere eierrepresentantene.

Enkeltsaker av uvanlig art eller stor strategisk betydning, og saker hvor vedtekter/selskapsavtalen eller lovreglene krever det, vil dermed fremmes til kommunestyret og/eller formannskapet i forkant av behandling i eierorganet. På denne måten vil det avklares på forhånd hva som er kommunens standpunkt i disse sakene. Sakene skal deretter behandles av eierne ved møter i eierorganet.

Vedtak i sakene må gjøres på de formelle lovmessige eiermøtene (generalforsamlingen/representantskapet). Det kan til tider avholdes andre eiermøter for selskapene. Andre eiermøter avholdes gjerne med tanke på en nærmere diskusjon av (enkelt)saker av prinsipiell eller av stor betydning. Vedtakene som binder selskapene må imidlertid gjøres i det lovmessige eierorganet.

Rapportering og utvikling av eierstrategien
Det skal avholdes et årlig kommunestyremøte hvor rapportering fra de viktigste selskapene skal samles og kommunens eierstrategi drøftes samlet. Eventuelle endringer i strategi og/eller tiltak i forhold til enkelte selskaper skal behandles i dette møtet.

- Kommunens samlede eierstrategi utformes og følges opp av kommunestyret.
- Årsrapport og årsregnskap fra selskapene legges frem for kommunestyret.

- Ett av kommunestyrets møter forbeholdes eierstyring. Her vektlegges følgende punkter:
    - utviklingen i selskapene generelt og i forhold til utvalgte nøkkeltall
    - risiko og fremtidsutsikter
    - behov og ønsker om mulige endringer og tiltak

Hå har prøvd seg med halvårlig møte for de interkommunale selskapene slik at de kunne presentere seg i kommunestyret. Det viste seg å være liten interesse hos selskapene.

EIERSKAPSSAKER I FORMANNSKAPET/KOMMUNESTYRET I HÅ KOMMUNE

I vedlegg er det en oversikt over saker angående eierskapsforvaltning som har vært presentert i formannskapet og kommunestyret i kommunen 2010-2013. Tabellen viser henholdsvis 32 og 36 saker i formannskapet og kommunestyret, og gir uttrykk for at det legges frem saker når det er viktige endringer på gang. Vedlegget inneholder i tillegg en tabell som gir oversikt over alle selskapskontroller som er utført av selskaper kommunen har eierinteresser i siden 2006. Oversikten over utførte selskapskontroller viser at alle selskapskontrollene er forankret i kommunestyret.

RUTINER FOR EIERSTYRINGEN (RAPPORTERING OG ARKIVERING MV.)

Rutiner for eierstyringen gjelder hvordan arbeidsfordelingen mellom eierorganer (generalforsamlingen, representantskapet og andre eierorgan) og kommunens administrasjon/rådmannen er lagt opp.

Rapportering skal skje fra kommunens representanter i eierorganene til kommunestyret. Årlig rapportering for det enkelte selskap går til nærmeste organ, formannskapet eller kommunestyret.

Kommunen har et hefte med oversikt over representanter i styrer, råd og utvalg for perioden 2011-2015. I oversikten kan en finne opplysninger om eierrepresentanter i kommunens aksje- og interkommunale selskaper. En finner derimot ikke opplysninger om kommunens styrerepresentanter i disse selskapene. I de tilfellene hvor det har skjedd endringer i etterkant av vedtaket – eksempelvis eierrepresentant for IVAR IKS – er ikke oversikten oppdatert. Oversikten er tilgjengelig på kommunens hjemmeside.

Selskapsnoten i årsregnskapet 2012 som viser oversikt over kommunes aksjer og andeler per 31.12.12, inneholder enkelte mangler. Ett selskap – Interkommunalt arkiv i Rogaland IKS – er ikke inkludert i noten, og det er oppgitt feil andel for ett selskap.

I praksis er det kommunens eierrepresentant som mottar innkallinger og protokoller vedrørende eiermøter, dvs. at kommunen ofte ikke mottar dem i det hele tatt. Det som mottas av kommunen når det gjelder årsberetninger, årsregnskaper, årsbudsjetter, økonomiplaner o.l., skal lagres i kommunens arkiv, samlet under hvert selskap. Do-

kumenter som mottas av eierrepresentanter, som f.eks. møteinnkallinger i forbindelse med eiermøter o.l., skal også lagres i arkivet.

Våre vurderinger av rutiner for eierstyringen
Vi anbefaler kommunen å oppdatere selskapsnoten i årsregnskapet slik at opplysninger om selskapene blir fullstendige og korrekt og til enhver tid ha oversikt over kommunens selskaper samt dens eier- og styrerepresentanter. Kommunen kan også vurdere å inkludere oversikten over styre- og eierrepresentanter i eierskapsmeldingen når den utarbeides. På den måten gjøres oversiktene kjent og en tydeliggjør den viktige rolleforskjellen mellom styre- og eierrepresentant.

Kommunen skal arkivere innkallinger og referater (eierskapsprotokoller) og annen informasjon per selskap. Disse «muntlige» rutinene blir ikke alltid praktisert. Dette fremkom både i intervjuer og da revisjonen etterspurte eierskapsprotokoller fra kommunen. *Vi anbefaler kommunen å utarbeide skriftlige rutiner for arkivering av selskapsinformasjon.* Kommunen kan også vurdere å utarbeide en egen side på kommunens nettsider hvor nyheter om kommunens selskaper presenteres. Her kan det også være lenke til selskapenes nettsider. På den måten kan informasjon om selskapene kommunen har eierandeler i, bli lett tilgjengelig og kjent for kommunen og offentligheten. Oversikt over eier- og styrerepresentanter kan også tas med her.

2.3 EIERREPRESENTANTENE OG DERES OPPFØLGING AV SELSKAPER

KOMMUNENS EIERREPRESENTANTER

Vi har i vedlegg tatt med en oversikt over kommunens eierrepresentanter samt vara i 2012/2013. Kommunen har ingen fullstendig oversikt over eierrepresentantene. Oversikten i vedlegget er laget ut i fra opplysninger fra administrasjonen.

Kommunen har eierandeler i totalt syv aksje- og interkommunale selskaper. Ordfører er kommunens eierrepresentant i 4 av disse. Ordfører har ikke møtt på generalforsamling i to av disse selskapene - Måltidets hus AS og Fjord Norge AS. Kommunen prioriterer ikke disse selskapene og ordfører har dermed ikke delegert ansvaret med å delta på generalforsamling til noen andre. Vi har i vedlegg tatt med en oversikt over eierrepresentantens deltakelse på eiermøter i 2012/2013.

Vi har i vedlegg også tatt med oversikten over kommunens styrerepresentanter. Det bemerkes at styrerepresentantene iht. lovreglene skal representere selskapet og ikke eieren. Styrerepresentantene er derfor ikke spurt om eieroppfølging.

OPPLÆRING AV OG INFORMASJON TIL FOLKEVALGTE

I forbindelse med folkevalgtopplæringen er kommunen innom temaet eierstyring av utskilt virksomhet. IVAR IKS og Lyse Energi AS har eget program for sine folkevalgte. Kommunen arrangerte et eget generelt opplegg for opplæring av folkevalgte etter valget i 2011. De folkevalgte hadde også tilbud om å delta i Stavanger kommunes program. I Stavanger kommune ble opplæringen ledet av advokat Vibeke Resch-Knudsen. Det eksisterer ingen opplysninger om hvor mange som benyttet seg av tilbudet i 2011. Politisk sekretariat er ikke kjent med at det var påmelding av deltakere fra Hå kommune på Stavanger kommunes program.

Våre vurderinger av opplæring og informasjon til folkevalgte
Kommunen arrangerte et eget generelt opplegg for opplæring av folkevalgte etter valget i 2011. De folkevalgte hadde også tilbud om å delta i Stavanger kommunes program. Det er viktig at de folkevalgte får innsikt i ulike roller man innehar, både som folkevalgt og som styremedlem og eierrepresentant. Ordningen bør være obligatorisk for kommunens eierrepresentanter og styremedlemmer. *Vi anbefaler at kommunens eierskapsmelding - når den er vedtatt i kommunestyret - gjennomgås i forbindelse med opplæringen slik at den forankres.*

DE ENKELTE EIERREPRESENTANTENES OPPFØLGING AV SELSKAPER

Eierrepresentantene har besvart spørsmål om deres eieroppfølging, se tabell i vedlegg. Ordfører er kommunens eierrepresentant i 4 av de 7 selskapene kommunen har eierandeler i. Det er ingen tilfeller i Hå kommune at samme person både er eierrepresentant og styremedlem. Ingen av kommunens eierrepresentanter er fra administrasjonen.

Tabellen under gir en oppsummering av spørsmålene (egenerklæringen) som ble stilt eierrepresentantene i alle kommunens selskaper og deres svar. For en oppsummering av kommunens praktisering av KS anbefalinger for godt kommunalt eierskap, viser vi til vedlegg.

Tabell 4 Oppsummering egenerklæringsskjema til eierrepresentanter

Spørsmål	Ja	Nei	Vet ikke
1. Opererer virksomheten i tråd med formålet?	4		
2. Har virksomheten utarbeidet en selskapsstrategi?	3		1
3. Har eierne utarbeidet spesifikke eierstrategier for virksomheten?	3		1
4. Er innkallinger til eiermøtene tilfredsstillende?	4		
5. Er det noen eieroppfølging av virksomheten utenom de lovmessige eiermøtene?	2	1	1
6. Har eierne definert kriterier for valg og sammensetning av styret i selskapet?	3		1
7. Har det ved styreutnevnelsen vært brukt valgkomité og hvor habilitets- og kompetansevurderinger var inkludert?	3		1
8. Gjøres det evalueringer av styret?	1		3

Våre vurderinger av eierrepresentantenes oppfølging av selskaper

Vi har inntrykk av at eierrepresentantens oppfølging av selskapet avhenger av selskapets størrelse og viktighet for kommunen – og dernest størrelsen på kommunens eierandel.

VEDLEGG

Om selskapskontroll

Selskapskontroll er hjemlet i kommuneloven § 77 nr. 5 og for øvrig nærmere omtalt i forskrift om kontrollutvalg kap. 6 (§§ 13 – 15). Innholdsmessig deles selskapskontroll i to komponenter:

- ***Eierskapskontroll*** er den obligatoriske delen av selskapskontroll, jf. forskrift om kontrollutvalg § 14 første ledd. Den omfatter kontroll med forvaltningen av (fylkes-)kommunens eierinteresser, herunder å kontrollere om den som utøver eierinteressene gjør dette i samsvar med (fylkes-)kommunens vedtak og forutsetninger.
- ***Forvaltningsrevisjon*** er den frivillige delen av selskapskontroll, jf. forskrift om kontrollutvalg § 14 andre ledd, og er nærmere omtalt i forskrift om revisjon kap. 3 (§§ 6 – 8), jf. forskrift om kontrollutvalg kap. 5 (§§ 9 – 12) og RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon. Den omfatter systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger, jf. forskrift om revisjon § 7 første ledd.

Denne selskapskontrollen omfatter den obligatoriske delen. Obligatorisk selskapskontroll kalles gjerne for eierskapskontroll.

Rogaland Revisjon IKS utfører selskapskontroll på oppdrag fra kontrollutvalget i (fylkes)kommunene. Denne kontrollen er utarbeidet av revisor Therese Kristiansen under ledelse av fagansvarlig for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll Bernt Mæland og revisjonsdirektør Cicel Aarrestad. Mandat for gjennomføring av prosjektet ble vedtatt av kontrollutvalget i møte 05.12.12.

Kontrollkriterier

Kontrollkriteriene er krav eller forventninger som revisjonen bruker for å vurdere funnene i undersøkelsene. Kontrollkriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området, f.eks. lovverk og politiske vedtak.

I denne kontrollen er følgende kriterier anvendt:

- Kommunens saker og vedtak om eierskap og eierstrategier
- KS Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunale selskaper

Anbefalingen om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunale selskaper ligger på KS sine nettsider.

Metode og kilder

Metodisk har vi benyttet intervjuer, spørreskjemaer og gjennomgang av dokumenter. Intervjuer er foretatt av kommunens ordfører og administrative ledelse. De enkelte eierrepresentanter er kontaktet ved spørreskjema, jf. tabeller nedenfor.

Selskapskontroll omfatter i prinsippet alt (fylkes)kommunalt eierskap som er organisert med hjemmel i andre lover enn kommuneloven (KL) samt interkommunalt samarbeid etter KL kapittel 5 og som er egne rettssubjekt. Inkludert er dermed aksjeselskaper (AS), interkommunale selskaper (IKS) og samvirkeforetak. Utenfor rekkevidden av selskapskontroll er f.eks. (fylkes)kommunale foretak (KF) organisert etter KL kapittel 11 eller interkommunalt samarbeid etter KL kapittel 5 og som ikke er eget rettssubjekt. Heller ikke stiftelser omfattes av regelverket om selskapskontroll. Vi har imidlertid sett om kommunen har vedtektsført muligheter for innsyn i stiftelser. Selskaper som kommunen måtte eie som en del av sin finansforvaltning, vil ikke være aktuelle. Dette er kortsiktige aksjeplasseringer hvor eierstyring ikke er relevant.

Formelt utøves kommunenes eierskap gjennom deres valgte representanter til selskapenes øverste organer, stort sett generalforsamlingen og representantskapet. Eierskapskontrollen skal som nevnt vurdere om

den som utøver kommunens eierinteresser i selskaper gjør dette i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Følgelig har vi spurt disse personer når det gjelder informasjon om eieroppfølgingen. Våre spørsmål var:

Disse spørsmålene besvares ved avkryssing for de oppgitte alternativene (flere alternativer er mulig), og eventuelt med en kort kommentar.

Spørsmål		Alternativer	Svar	Alternativer	Svar	Kommentarer
1	Hvorfor er virksomheten organisert som eget selskap?	Finansielt motivert		Samfunns-økonomisk motivert		
		Politisk motivert		Regionalpolitisk posisjonering		
		Effektivisering av tjenestene				
2	Hva er begrunnelsen for valg av selskapsform?	Lovkrav eller sentral anbefaling		Risikobegrensninger ved økonomisk ansvar		
		Politisk styring og kontroll		Det er flere eiere eller private eiere		
		Forretningsvirksomhet		Annet		

Disse spørsmålene besvares ved avkryssing for "JA, NEI eller Vet ikke", og eventuelt med en kort kommentar.

Spørsmål		JA	NEI	Vet ikke	Kommentarer
1	Opererer virksomheten i tråd med formålet?				(formålsparagrafen i vedtektene)
2	Har virksomheten utarbeidet en selskapsstrategi?				
3	Har eierne utarbeidet spesifikke eierstrategier for virksomheten?				
4	Er innkallinger til eiermøtene tilfredsstillende?				(saksliste, saksdokumenter, tidspunkt)
5	Er det noen eieroppfølging av virksomheten utenom de lovmessige eiermøtene?				
6	Har eierne definert kriterier for valg og sammensetning av styret i selskapet?				
7	Har det ved styreutnevnelsen vært brukt valgkomité og hvor habilitets- og kompetansevurderinger var inkludert?				
8	Gjøres det evalueringer av styret?				

KS Eierforum Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunale selskaper
Som en del av kontrollen har vi også sett på det som står i KS Eierforum sin anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunale selskaper. Det er der tatt med en rekke anbefalinger overfor både eiere og selskap. Vi kan for øvrig også vise til de anbefalinger om eierskapsmelding som er fremsatt av Telemarkforsking-Bø (dette er av KS kalt veileder i eierskapstenkning).

Dokumentliste

Vi henviser til følgende kilder:

Lovregler

- Kommuneloven av 25. september 1992
- Lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997
- Lov om interkommunale selskaper av 29. januar 1999
- Stiftelsesloven av 15. juni 2001 (i kraft fra 01.01.05)

Eierstrategi/eierstyring og selskapsledelse

- KS Eierforum (2011): Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak - utgave februar 2011
- Telemarksforskning-Bø (2008): Eierskap - Behov og muligheter for politisk styring av selskaper og samarbeid i kommunene (rapport utarbeidet for KS)
- NKRF (2012): Selskapskontroll – fra a til å (praktisk veileder) med vedlegg
- Kommuneforlaget (2011): Kommunalt eierskap - roller, styring og strategi av Vibeke Resch-Knudsen
- Kommuneforlaget (2012): Styring av kommunalt eide selskaper av Vibeke Resch-Knudsen
- KS Hovedstyret (2010): Nødvendig med et aktivt kommunalt eierskap

Hå kommune

- Kommunestyret 08.05.2008, sak 19/08
- Hå kommunes plan for selskapskontroll 2012-2016 (Vedtatt i kommunestyret 13.09.2012)
- Hå kommunes årsregnskap og årsmelding for 2012
- Hå kommunes årsregnskap og årsmelding for 2011
- Oversikt over kommunens representanter i eierorganet til de enkelte selskaper
- Oversikt over kommunens representanter i styret til de enkelte selskaper

Andre kilder

- Eierskapsmeldinger til Stavanger (2010), Sandnes (2007), Sola (2008) og Rogaland fylkeskommune
- Revisjon Midt-Norge IKS (2011): Eierskapsforvaltning Sør-Trøndelag fylkeskommune

Aksje- og interkommunale selskaper hvor Hå kommune har eierandeler (tall i tusen kr)

Selskaper	Eierrepresentant	Driftsinntekt	Eiendeler	Eierandel
Aksjeselskaper				
Lyse Energi AS	Ordfører Mons Skrettingland	6 053 394	20 315 950	3,78 %
Fjord Norge AS	Ordfører Mons Skrettingland	48 107	14 679	0,10 %
Jæren Industripartner AS	Ordfører Mons Skrettingland	42 437	17 172	33,33 %
Måltidets Hus AS	Ordfører Mons Skrettingland	13 819	7 190	0,71 %
Interkommunale selskaper				
Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS	Reidar Håland	5 064	4 634	6,03 %
IVAR IKS	Varaordfører Sveinung Lode	407 157	1 370 255	5,63 %
Rogaland Revisjon IKS	Einar Vigrestad	18 638	25 886	4,16 %

Sak 19/08 Kommunestyret den 08.05.2008

HÅ KOMMUNE **Sak 19/08**

EIERANDELER OG SELSKAPSSTRATEGI

Saksbehandlar:	Harald Berglie	Arkivkode: 255
Arkivsaksnr.:	07/1956	

Utvalsak	Utval	Møtedato
30/08	Formannskapet	22.04.2008
19/08	Kommunestyret	08.05.2008

Vedtak i Kommunestyret den 08.05.2008:
Saken tas til orientering.

Behandling i Kommunestyret:
Formannskapet si tilråding blei samrøystes vedtatt.

Vedtak i Formannskapet den 22.04.2008:
Saken tas til orientering.

Behandling i Formannskapet:
Rådmannen si innstilling blei samrøystes vedtatt.

Rådmannen si innstilling:
Saken tas til orientering.

Vedlegg:
Oversikt over aksjer og andeler pr. 31.12.2007

Bakgrunn for saka:
Hå kommune deltar i ulike former for interkommunalt samarbeid o.l. I enkelte tilfelle deltar også private interesser i samarbeidsorganene.

Vedlagt følger en oversikt over Hå kommunes eierandeler i slike selskap. Oversikten inntas årlig som note til kommunens årsregnskap.

Kommunen må ha et aktivt forhold til sine eierinteresser og forvalte disse ut fra et helhetlig syn. Kommunens eierskapsportefølje viser klart at dette er posisjoner som er tatt for få til samfunnsmessig ønsket virksomhet, likeså vel som ønsket om å ha ren økonomisk gevinst av virksomheten.

Over tid vil både behovet for samarbeidsselskap og samarbeidsselskapene i seg selv kunne endres, og det aktualiserer at det med jevne mellomrom blir en samlet diskusjon om kommunens eierinteresser.

Når det så gjelder de aktuelle interessene Hå kommune nå har, er det rådmannens oppfatning at det på det nåværende tidspunkt – ut fra Hå kommunes ståsted – ikke er grunn til å ta

HÅ KOMMUNE Sak 19/08

spesielle initativ vedr. disse. Samarbeidsselskapene vurderes til å gi – samlet sett – hensiktmessige virkninger. Saken anbefales derfor tatt til orientering.

Administrasjonen vil kunne legge fram mer detaljerte saker vedr. utvalgte selskap og mer detaljert strategi for Hå kommunes eierinteresse i det enkelte selskap, dersom det skulle være ønske om det.

Oversikt over samarbeid, foreninger og stiftelser som kommunen er involvert i

Samarbeid, foreninger og stiftelser
Interkommunale samarbeid: • Jæren Symfoniorkester **Foreninger/etablerte samarbeid:** • Jæren Friluftsråd • Nærbø TV **Stiftelser** • Stiftelsen Jærmuseet • Rogaland Arboret • Krisesenteret

Oversikt over utførte kontroller av kommunens selskaper

Oversikt over utførte selskapskontroller som gjelder Hå kommune
Gjennomført av Rogaland Revisjon IKS: • Jæren Industripartner AS (2006) • Lyse Energi AS (2008) • IVAR IKS (2010) • Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS (2013) Gjennomført av andre (ReVisor AS): • Rogaland Revisjon IKS (2011)

Saker angående eierskapsforvaltning

Saker angående eierskapsforvaltning i formannskapet og kommunestyret siden august 2010:

Formannskapet (dato/sak)	Kommunestyret (dato/sak)	Sak
17.08.10 / 050/10		Orientering av overføringer fra Lyse Energi og Jæren Everk til Hå kommune
	16.09.10 / 044/10	Gjennomført selskapskontroll IVAR IKS. Rapport
30.11.10 / 113/10	14.12.10 / 086/10	Budsjett 2011. Sirevåg havn i Hå KF. Ramme for drift og investering 2011
30.11.10 / 114/10	14.12.10 / 087/10	Budsjett 2011. Priser for havnetjenester i Sirevåg havn
09.12.10 / 126/10		Forslag til kommunenes eierstrategi overfor Lyse Energi AS
09.12.10 / 129/10	14.12.10 / 088/10	Vedtekter for Sirevåg havn i Hå KF. Forskrift om bruk av og orden i havner og farvann, Hå kommune, Rogaland
	14.12.10 / 085/10	Budsjett 2011. Jæren Everk KF. Ramme for drift og investering 2011
03.05.11 / 029/11	12.05.11 / 021/11	Eierstrategi overfor Lyse energi AS
03.05.11 / 032/11	12.05.11 / 018/11	Jæren Everk kommunalt foretak i Hå - årsrapport og årsregnskap 2010
03.05.11 / 033/11	12.05.11 / 019/11	Sirevåg havn i Hå KF - årsregnskap 2010
07.06.11 / 039/11	16.06.11 / 039/11	Søknad om medlemskap i IVAR IKS frå Strand kommune
07.06.11 / 040/11	16.06.11 / 040/11	Endring av eierandel i IKA Rogaland
07.06.11 / 041/11		Rogaland Revisjon IKS - protokoll fra representantskapsmøte 28.04.2011 med bl.a. årsregnskap og årsberetning.
	17.11.11 / 085/11	Rapport frå selskapskontroll Rogaland Revisjon IKS
29.11.11 / 103/11	15.12.11 / 091/11	IVAR IKS - framtidig selskapsform
29.11.11 / 125/11	15.12.11 / 115/11	Budsjett 2012. Jæren Everk KF. Ramme for drift og investering 2012
29.11.11 / 126/11	15.12.11 / 116/11	Budsjett 2012. Priser for havnetjenester i Sirevåg havn
29.11.11 / 127/11	15.12.11 / 117/11	Budsjett 2012. Sirevåg havn i Hå KF. Ramme for drift og investering 2012
15.12.11 / 130/11	15.12.11 / 095/11	Regnskapsavslutning anlegg Sirevåg havn
	22.03.12 / 014/12	Endring i vedtektene for Sirevåg Havn i Hå KF
19.04.12 / 027/12	10.05.12 / 030/12	Lyse Kraft DA, avvikling av selskapet
02.05.12 / 037/12	10.05.12 / 027/12	Jæren Everk kommunalt foretak i Hå - årsrapport og årsregnskap 2011
02.05.12 / 038/12		Sirevåg havn i Hå KF - årsregnskap 2011
	10.05.12 / 018/12	Endring i vedtektene for Sirevåg Havn i Hå KF
	10.05.12 / 019/12	Val av hamnestyre 2011/2012 - 2015
	10.05.12 / 020/12	Val av styre - Jæren Everk kommunalt foretak i Hå for perioden 01.05.2012 - 30.04.2014
05.06.12 / 050/12	14.06.12 / 033/12	Søknad fra IVAR IKS om økt låneramme
05.06.12 / 051/12		Kommunens eierstrategi overfor IVAR IKS- Forslag
05.06.12 / 052/12		Kommunens eierstrategi overfor Rogaland Revisjon IKS - Forslag
05.06.12 / 054/12	14.06.12 / 035/12	Budsjett 2012. Pris for havnetjenester i Sirevåg havn
05.06.12 / 055/12	14.06.12 / 036/12	Budsjett 2012. Sirevåg havn i Hå KF. Ramme for drift og investering 2012
05.06.12 / 056/12	14.06.12 / 037/12	Sirevåg havn i Hå KF - årsregnskap 2011
	13.09.12 / 050/12	Plan for selskapskontroll 2012-2016
	13.09.12 / 052/12	Nytt val til representantskapet i IVAR IKS 2012 - 2015
09.10.12 / 080/12	18.10.12 / 057/12	Kommunens eierstrategi overfor Rogaland Revisjon IKS-Forslag
09.10.12 / 081/12	18.10.12 / 056/12	Kommunens eierstrategi overfor IVAR IKS- Forslag
27.11.12 / 134/12	17.12.12 / 103/12	Budsjett 2013. Jæren Everk KF. Ramme for drift og investering 2013
27.11.12 / 135/12	17.12.12 / 104/12	Budsjett 2013. Priser for havnetjenester i Sirevåg Havn
27.11.12 / 136/12	17.12.12 / 105/12	Budsjett 2013. Sirevåg havn i Hå KF. Ramme for drift og investering 2013
30.04.13 / 029/13	14.05.13 / 023/13	Jæren Everk kommunalt foretak i Hå - årsrapport og årsregnskap 2012
30.04.13 / 030/13		Sirevåg havn i Hå KF - årsregnskap 2012
	14.05.13 / 029/13	Interkommunalt arkiv IKS - selskapskontroll
	20.06.13 / 033/13	Orientering - Jæren Industripartner AS

Hå kommunes eierrepresentanter 2012/2013

Selskap	Eierskapsrepresentant med epost adresse	Vara
Aksjeselskaper		
Lyse Energi AS	Ordfører Mons.Skrettingland@politiker.ha.no,	Varaordfører Sveinung.Lode@politiker.ha.no
Fjord Norge AS	Ordfører Mons.Skrettingland@politiker.ha.no,	Varaordfører Sveinung.Lode@politiker.ha.no
Jæren Industri-partner AS	Ordfører Mons.Skrettingland@politiker.ha.no,	Varaordfører Sveinung.Lode@politiker.ha.no
Måltidets Hus AS	Ordfører Mons.Skrettingland@politiker.ha.no,	Varaordfører Sveinung.Lode@politiker.ha.no
Interkommunale selskaper		
Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS	Reidar Håland Reidar.Haland@politiker.ha.no	Svein Høyland Svein.Hoyland@politiker.ha.no
IVAR IKS	Varaordfører Sveinung.Lode@politiker.ha.no	
Rogaland Revisjon IKS	Einar Vigrestad Einar.Vigrestad@politiker.ha.no	Per Ivar Aniksdal Per.Ivar.Aniksdal@politiker.ha.no

Hå kommunes styrerepresentanter (2011 – 2015)

Selskap	Medlem	Varamedlem
Aksjeselskaper		
Lyse Energi AS	For kommunene Klepp, Time, Hå og Gjesdal. Ordfører i Time kommune Reinert Kverneland	Barbro Nordland Vold (Hå)
Fjord Norge AS	Ikke rett til styremedlem	
Jæren Industripartner AS	Trine J.M Rovik	Terje Mjåtveit
Måltidets Hus AS	Ikke rett til styremedlem	
Interkommunale selskaper		
Interkommunalt Arkiv i Roga-land IKS	Ikke rett til styremedlem	
IVAR IKS	For kommunene Klepp, Time, Hå og Gjesdal. Ordfører i Hå kommune Mons Skrettingland	Petter Lorentz Stabell (Time)
Rogaland Revisjon IKS	Ikke rett til styremedlem	

Motiver for selskapsdannelse og begrunnelse for valg av selskapsform

Tabellen under viser hvilke motiver som ligger til grunn for selskapsdannelsen til alle[4] selskapene kommunen har eierandeler i. Begrunnelse for valg av selskapsform fremkommer også av tabellen. Informasjonen er innhentet fra kommunens eierrepresentanter.

Motiver for selskapsdannelse og begrunnelse for valg av selskapsform

Hvorfor er virksomheten organisert som eget selskap?	**Finansielt motivert**	**Samfunnsøkonomisk motivert**	**Politisk motivert**	**Regionalpolitisk posisjonering**	**Effektivisering av tjenestene**
Lyse Energi AS	x	x			
Jæren Industripartner AS				x	
Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS		x	x		x
IVAR IKS		x			x
Rogaland Revisjon IKS					x
Hva er begrunnelsen for valg av selskapsform?	**Lokalkrav eller sentral anbefaling**	**Risikobegrensninger ved økonomisk ansvar**	**Politisk styring og kontroll**	**Det er flere eiere eller private eiere**	**Forretningsvirksomhet**
Lyse Energi AS		x	x		
Jæren Industripartner AS		x	x		x
Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS			x		
IVAR IKS		x	x		
Rogaland Revisjon IKS			x		

[4] Kommunens eierandeler i Fjord Norge AS og Måltidets Hus AS er svært begrenset – henholdsvis 0,1 % og 0,71 %. Disse selskapene blir ikke prioritert i kommunen og ordfører har ikke møtt på generalforsamling eller sendt noen andre. Av den grunn er ikke disse selskapene inkludert i oversikten.

Anbefaling om utarbeidelse av eierskapsmeldinger (KS Eierforum anbefaling nr. 2)

Nr. 2 Utarbeidelse av eierskapsmeldinger
- Kommuner skal foreta en politisk gjennomgang av virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter eller interkommunale organer gjennom utarbeidelse av en eierskapsmelding. Eierskapsmeldingen bør gjennomgås og eventuelt revideres hvert år i kommunestyret. Eierskapsmeldingen skal følges av strategier og formål/selskapsavtale for det enkelte selskap. Alt eierskap i selvstendige rettssubjekter skal fremgå på en klar og instruktiv måte i kommunens årsberetning. Interkommunale eierskapsmeldinger kan også utarbeides.

En eierskapsmelding kan defineres som et overordnet politisk styringsinstrument for virksomhet som er lagt til et annet rettssubjekt, eget styre eller en vertskommune eller til et annet interkommunalt organ. Selv om en eierskapsmelding primært sett skal handle om selskapene, bør den også skjele til de interkommunale samarbeid.

En eierskapsmelding bør som minimum ha tre hovedpunkter;
1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid
2. Politiske (prinsipper for eierstyring) og juridiske styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformene
3. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder vedtektsrevisjon.

En eierskapsmelding vil sikre nødvendig styringssignaler til selskapene og tydeliggjøre lokalpolitikernes ansvar. Det vil bidra til å skaffe til veie en oversikt over kommunens samlede virksomhet, det vil gi de folkevalgte en mulighet til å sette seg inn i de juridiske styringsmulighetene som ligger i de ulike selskapsformene og det vil bidra til mer åpenhet overfor omverden i forhold til den samlede kommunale virksomhet.

Gjennom en eierskapsmelding kan kommunen dessuten gi mer overordnede styringssignaler til selskapsstyrene. Eierskapsmeldingen kan også inneholde et eget punkt om selskapenes samfunnsansvar, f.eks. politiske målsettinger knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv. Eierskapsmeldingen bør reflektere det rettslige ansvarsmessige forholdet mellom selskapsform og eier. Kommunestyrene skal ikke gjennom eierskapsmeldingen detaljstyre selskapene, men bidra til å sikre samhandling og kommunikasjon mellom eierorgan og kommunestyret overfor selskapene og omverden.

Kommunestyrene bør også gjøres oppmerksom på at ved utskilling til selvstendige rettssubjekt opphører arbeidsgivertilknytningen til kommunen og behovet for å sikre en ny arbeidsgivertilknytning mht. interessepolitikk, tariffspørsmål og arbeidskonflikter som krever juridisk bistand.

Som en videreføring av arbeid med egen eierskapsmelding kan det også utarbeides en interkommunal eierskapsmelding hvis kommunen er medeier i interkommunale selskaper eller andre selskaper sammen med andre kommuner. En interkommunal eierskapsmelding vil sikre felles føringer fra eierne der det er mulig, dvs. overordnet eierskapsutøvelse. En oppfølging av meldingen kan ha som målsetting å gå mer i detalj på enkeltselskap.

(sist endret mai 2010)

Status på godt kommunalt eierskap

KS Eierforum har utarbeidet en kommunal variant av prinsipper for godt eierskap. Anbefalingene fra KS Eierforum er dekket av vår kontroll. Vi tar her med en **gruppert** oversikt over KS sine anbefalinger og status for Hå kommune. Forholdene er ellers stort sett nærmere omtalt foran i rapporten der hvor de hører hjemme. Denne selskapskontrollen dreier seg om **eierskapsforvaltningen**. Vi har derfor utelatt det i KS anbefalingene som går direkte på selskapene. Kontroll av dette vil kreve egne selskapskontroller (med forvaltningsrevisjon) av de enkelte selskaper.[5]

Anbefalinger fra KS Eierforum (februar 2011) – Hå kommune

Anbefaling om eierskap mv	Hå kommune	Nærmere kommentarer
Nr 1 Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte (om eierstyring og selskapsledelse)	Nei	Kommunen har ikke arrangert eget program for opplæring av folkevalgte i eierstyring og selskapsledelse av utskilt virksomhet.
Nr 2 a Eierskapsmelding (eiermelding)	Nei	Det er ikke utarbeidet eierskapsmelding. Eierskapsmelding er under arbeid, og vil ventelig foreligge høsten 2013.
Nr 2 b Eierstrategier selskaper	Nei	Det er ikke utarbeidet spesifikke eierstrategier, med unntak for Lyse Energi AS, IVAR IKS og Rogaland Revisjon IKS.
Nr 3 Utarbeidelse og revidering av selskapsstrategier og vedtekter/selskapsavtaler	Ja	Det er utarbeidet selskapsstrategier. Eiernes formål er nedfelt i formålsparagrafene i vedtekter/selskapsavtalene. Selskapenes oppgaver vil ellers kunne være regulert av lovregler. Dette siste er særlig aktuelt for arbeidsmarkedsbedrifter.
Nr 4 Vurderinger og valg av selskapsformer	Ja	Det er stort sett opp til eierne å bestemme selskapsformen. De valgte selskapsformene synes godt tilpasset selskapenes formål og drift.
Nr 6 Tilsyn og kontroll med kommunens selskaper	Ja	Det er utarbeidet plan for selskapskontroll som er vedtatt av kommunestyret. Dette gjøres for hver kommunestyreperiode (4-årlig). Det er her med retningslinjer for selskapskontroll og en oversikt over selskapene. I tillegg er det med en prioritering av hvilke selskaper som skal kontrolleres i perioden.
Nr 7 Sammensetning og funksjon til eierorganer	Ja	Ingen utnevnte eierrepresentanter kommer fra administrasjonen. Det er heller ingen tilfeller i Hå kommune at samme person både er eierrepresentant og styremedlem. Politisk ledelse bør sitte i eierorganene. Eierutøvelsen skal speile kommunestyrets samlede flertallsbeslutning.
Nr 8 Gjennomføring av eiermøter	Ja	Innkallinger til medlemmene i eierorganene oppleves av alle eierrepresentantene som tilfredsstillende.
Nr 9 Eiers krav til profesjonelle styrer	Ja	Styrets kompetanse skal sees i lys av selskapenes formål. Det er i 3 av 4 tilfeller foretatt kompetansevurderinger av eiernes styremedlemmer.
Nr 10 Valgkomité for styreutnevnelsene	Ja	I noen tilfeller har det vært benyttet en egen valgkomité i forbindelse med styreutnevnelse i selskapene.
Nr 14 Habilitetsvurderinger av styrene	Nei	Det er ikke formelt foretatt habilitetsvurderinger av eiernes styremedlemmer.

[5] Selskapskontroll (med forvaltningsrevisjon) dvs. også med bl.a. styringen av selskapene, kan for øvrig kun foretas av heleide (fylkes)kommunale selskaper - dersom dette ikke avtales med andre eiere eller er vedtektsfestet.

Nr 16 Eierorganenes godtgjørelser	Nei	Eierorganets godtgjørelse bør fastsettes og utbetales av eierne. Hå kommune utbetaler ingen godtgjørelse til eierrepresentantene. Det er selskapene som betaler i den grad det er betaling til deltakere i representantskap og generalforsamling.

Merknader til tabellen

Anbefalingene nr. 1, 2a og 6 gjelder her kun kommunen. De andre anbefalingene gjelder forhold som angår alle eierne, men hvor svar fra kommunens eierrepresentanter også vil kunne omfatte de andre eierne.

Status for KS Eierforum

KS Eierforum som eget medlemsnettverk ble avviklet 27. oktober 2010. Arbeidet med eierskap fortsetter i KS sin ordinære virksomhet. Hovedoppgaven vil fortsatt være å oppfordre (fylkes)kommunene til å ha et aktivt og bevisst eierskap, og at anbefalingene som KS Eierforum har utviklet, fortsatt videreutvikles og oppdateres.

Kommunens deltakelse på eiermøter i 2012/2013

Tabellen under viser eierrepresentantenes deltakelse på generalforsamling og representantskapsmøte for henholdsvis aksjeselskap og interkommunale selskap i 2012 og/eller 2013.

Aksjeselskaper		
Lyse Energi AS	26.04.2012	Ordfører eller varaordfører
Fjord Norge AS	05.06.2012	Ingen
Jæren Industripartner AS	26.04.2013	Ordfører Mons Skrettingland
Måltidets Hus AS	19.03.2013	Ingen
Interkommunale selskaper		
Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS	24.04.2012	Reidar Håland
	25.04.2013	ingen
IVAR IKS	17. 04 2012	Varaordfører Sveinung Lode
	30.11.2012	Varaordfører Sveinung Lode
Rogaland Revisjon IKS	20.01.2012	Einar Vigrestad
	26.04.2012	Einar Vigrestad
	16.10.2012	Einar Vigrestad
	23.04.2013	Einar Vigrestad

Rogaland Revisjon IKS

Regnskapsrevisjon **Forvaltningsrevisjon** **Selskapskontroll** **Andre tjenester**

Rogaland Revisjon IKS

Lagårdsveien 78
4010 Stavanger

Tlf 40 00 52 00
Faks 51 53 40 03

www.rogaland-revisjon.no